

Protocol Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Blosse opvang en onderwijs

Meldcode met afwegingskader¹

¹ Dit protocol is gebaseerd op het voorbeeld-protocol voor **de beroepsgroep Kinderopvang en beroepsgroep onderwijs**. Voor Blosse opvang hebben we deze verder uitgewerkt.

Inhoud

Inleiding	3
1. Verbeterde Meldcode met afwegingskader	3
2. De Meldcode/route 1.....	3
3. Overzicht stappen.....	5
4. Omschrijving van de stappen	6
5. Route bij signalen van mogelijk geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind	11
6. Route bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling	16
7. Wettelijke verplichtingen	20
8. Participatie van kinderen.....	22
Bijlage 1. Definities en voorbeelden acute, structurele onveiligheid en disclosure	24
Bijlage 2: Sociale kaart	26
Bijlage 3. Signalenlijst 0 tot 4-jarigen	27
Bijlage 4. Signalenlijst kindermishandeling 4- tot 12-jarigen	31
Bijlage 5. Signalen die kunnen duiden op mogelijk geweld- of zedendelict door een collega	35
Bijlage 6. Draaiboek.....	37
Bijlage 7. Seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling	38

Inleiding

In 2013 is het Besluit vaststelling minimumeisen verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in werking getreden. Dit besluit verplicht organisaties om een meldcode vast te stellen en kennis en gebruik ervan te bevorderen.

De meldcode geeft via een stappenplan aan hoe te handelen wanneer er signalen zijn die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling. Daarnaast bevat deze meldcode een route hoe te handelen bij signalen van mogelijk geweld- of zedendelict door een collega en een route hoe te handelen wanneer er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling. Elke stap binnen de routes wordt afzonderlijk toegelicht.

1. Verbeterde Meldcode met afwegingskader

Vanaf januari 2019 moeten organisaties met de verbeterde Meldcode en het afwegingskader werken. De verbeterde Meldcode is tot stand gekomen om situaties van onveiligheid beter en eerder in beeld te krijgen. In de Meldcode is in stap 4 en 5 een *afwegingskader* opgenomen. Het afwegingskader bestaat uit vijf vragen.

Om duidelijkheid te krijgen of een onveilige situatie al eerder is gesignaleerd en om deze signalen te kunnen combineren is er bij Veilig Thuis een *radarfunctie* toegevoegd.

In de verbeterde Meldcode is ook de *participatie van kinderen* opgenomen. Het gaat hierbij om negen *actiepunten*, en in stap 3 is het gesprek met het kind toegevoegd.

2. De Meldcode/route 1

De Meldcode is gebaseerd twee pijlers: *Meldnormen* en *Situaties van Onveiligheid*.

Meldnormen: in welke situaties moeten beroepskrachten melden?

Beroepskrachten *moeten* een melding doen bij Veilig Thuis in de volgende situaties:

1. In **alle** gevallen van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid en disclosure.
1. In alle **andere** gevallen waarin de beroepskracht meent dat hij, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
2. Wanneer een beroepskracht die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Situaties van onveiligheid

In dit afwegingskader zijn er situaties vastgelegd waarin de beroepskracht *altijd* moet melden bij Veilig Thuis. Dit zijn situaties waarbij er sprake is van:

- a) Acute onveiligheid
- b) Structurele onveiligheid
- c) Disclosure/onthulling (d.w.z. kind/volwassene geeft zelf aan slachtoffer te zijn van mishandeling /verwaarlozing)

a) Acute onveiligheid

Een zorgvrager die in direct fysiek gevaar is, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig.

Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een professional allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook om het onnodig toedienen of juist nalaten van toedienen van medicijnen.

b) Structurele onveiligheid

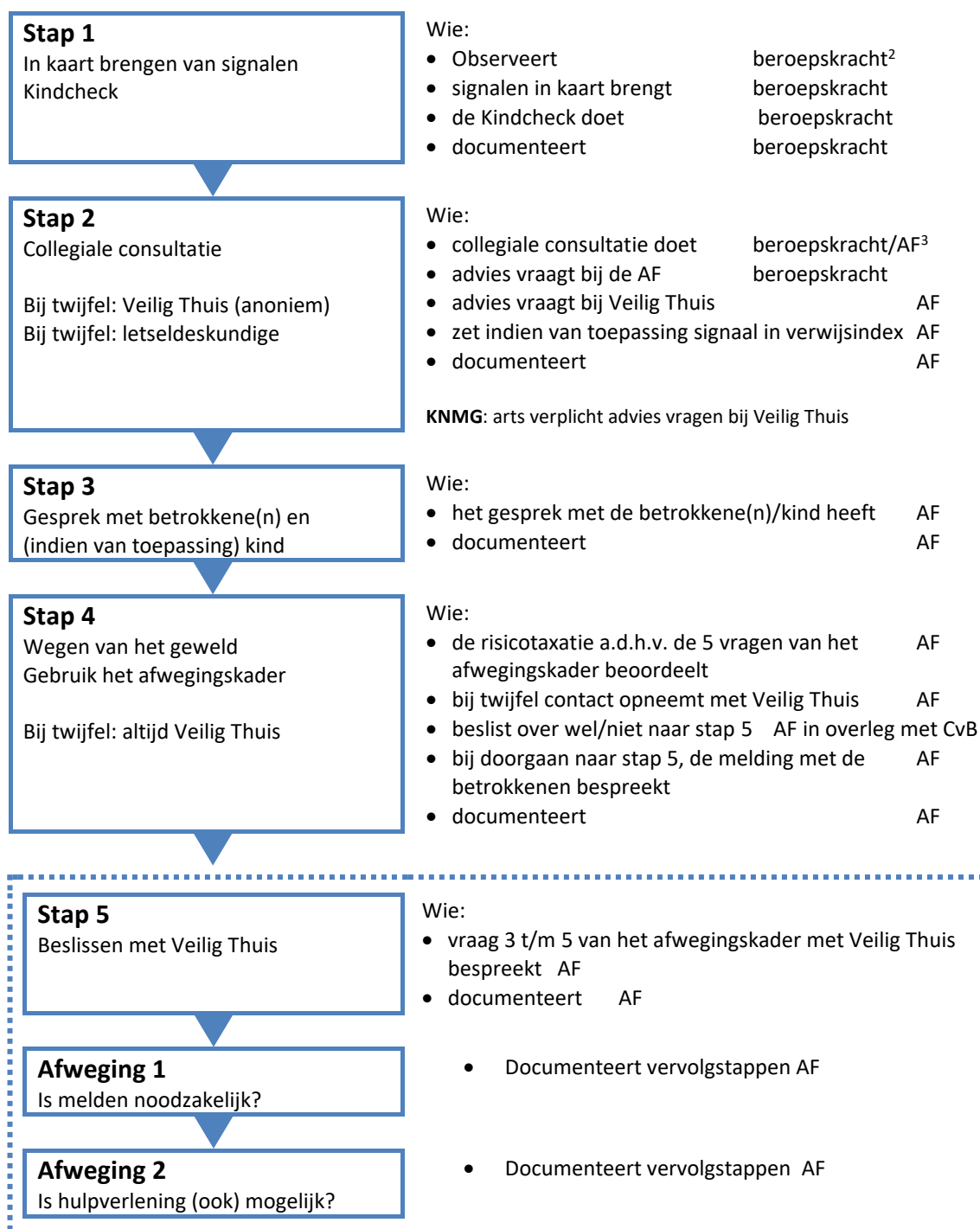
Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of geweld. Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (daderschap en slachtofferschap) in de toekomst.

c) Disclosure/onthulling

Slachtoffers die uit zichzelf een professional om hulp vragen bij huiselijk geweld of kindermishandeling of zich uiten bij een professional zonder hulp te vragen. Deze slachtoffers dienen ook bij Veilig Thuis gemeld te worden. Dit noemen we *disclosure* oftewel: onthulling. Wanneer een kind of volwassene uit zichzelf praat over mogelijk huiselijk geweld en/of kindermishandeling betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden. De drie meldnormen zijn te vertalen in vijf afwegingsvragen die u in stap 4 stelt.

Voorbeelden van acute, structurele onveiligheid en disclosure voor deze beroepspraktijk zijn te vinden in bijlage 1.

3. Overzicht stappen

² Met beroepskracht wordt bedoeld pedagogisch medewerker, gastouder of leerkracht

³ AF = aandachtsfunctionaris

4. Omschrijving van de stappen

Beschrijf hier hoe de stappen in uw organisatie worden gezet.

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Dossiervorming

Het is belangrijk dat alles goed registreert wordt. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren, gespreksvoering met ouders, intern overleg en overleg met externe partijen als Veilig thuis en handelen dienen schriftelijk te worden vastgelegd middels het Formulier Observatie Meldcode. Gespreksverslagen kunnen door betrokkenen worden ondertekend. Er wordt hiervoor een kinddossier aangelegd, dat in een gesloten kast (met slot) of digitaal (met wachtwoord) wordt bewaard. Bij de meldcode wordt gebruik gemaakt van onderstaande documentatiemiddelen:

- Werkaantekeningen bij eerste signalen (beroepskracht)
- Registratie signalen in (papier) kinddossier (beroepskracht/AF)
- Observatieformulier (zie kwaliteitshandboek) (beroepskracht/AF)
- Registratieformulier (zie kwaliteitshandboek) bij volgen stappen meldcode (AF)

Bij dossiervorming zijn onderstaande zaken van belang.

- Documentatie wordt bewaard in een gesloten kast (met slot) of digitaal (op de server)
- In een kinddossier kunnen de volgende gegevens vastgelegd worden:
 - datum, plaats, situatie en overige aanwezigen;
 - observaties van het kind;
 - signalen die duidelijk maken welke zorgen gezien en gehoord worden;
 - eventuele signalen die een vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag bevestigen of ontkrachten;
 - contacten over de signalen;
 - Gespreksvoering met ouder(s)/betrokkenen/intern overleg/overleg externe partijen;
 - gegevens die verstrekt zullen worden, aan wie en wat de reden daarvoor is;
 - stappen die worden gezet;
 - wat er ondernomen is om toestemming te krijgen, indien de ouder geen toestemming geeft voor uitwisselen van gegevens;
 - besluiten die worden genomen;
 - vervolgaantekeningen over het verloop.
- Beschrijf de signalen zo feitelijk mogelijk:
 - Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht.
 - Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd.
- Bij signalen kunnen beroepskracht en AF gebruik maken van de signalenlijsten uit bijlage 3.
- Zorg wordt standaard 1x per 8 weken in het werkoverleg besproken. Eerdere zorg wordt direct met AF besproken.

Instructie gebruik Kindcheck

De AF zet de kindcheck in bij zorg in de meldcode. Kindcheck is onderdeel van de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Doel van de Kindcheck is om meer kinderen in beeld te brengen die ernstig risico lopen mishandeld of verwaarloosd te worden door de situatie waarin hun ouder(s) verkeert of verkeren. De Kindcheck vindt plaats in **stap 1 van de Meldcode**.

De Kindcheck geldt voor alle professionals die onder de Wet verplichte Meldcode vallen. De Kindcheck is gericht op professionals die contacten hebben met volwassen cliënten en niet met hun (klein-)kinderen, en daarom ook niet beschikken over kindsignalen.

De Kindcheck is in alle gevallen aan de orde waarin de professional zich, vanwege de ernstige situatie van zijn volwassen cliënt, zorgen maakt over mogelijk aanwezige minderjarige kinderen. De Kindcheck geldt als een professional meent dat er, vanwege de toestand van zijn volwassen cliënt, risico's zijn op ernstige schade voor kinderen of een bedreiging van de veiligheid van kinderen die afhankelijk zijn van de zorg van cliënt. Zo geldt de Kindcheck bijvoorbeeld in geval van een ernstige (chronische) depressie, zware verslaving, (dreigende) huisuitzetting, geweld tussen huisgenoten, suïcidepoging.

NB:

- Ook het contact met een adolescent waarbij de professional zich zorgen maakt over eventueel aanwezige broertjes en zusjes in het gezin kan aanleiding zijn voor het uitvoeren van de Kindcheck;
- De Kindcheck geldt ook voor zwangere vrouwen.

Heb je twijfels over de veiligheid van de kinderen? Dan doorloop je de stappen van de Meldcode. Je legt eerst vast door welke signalen bij de ouder je twijfelt over de veiligheid van de kinderen. Daarna volg je de verdere stappen van de Meldcode die ervoor zorgen dat er ook verder onderzoek plaatsvindt en dat er, zo nodig, passende hulp komt.

Eergerelateerd geweld

Er gelden specifieke aandachtspunten als er sprake is van (een vermoeden van) eergerelateerd geweld. Zo dient men in deze zaken altijd een deskundige te raadplegen, omdat het collectieve karakter van deze vorm van geweld specifieke expertise vraagt. U kunt een op het gebied van eergerelateerd geweld deskundige raadplegen of Veilig Thuis.

Bij acute bedreiging van de veiligheid worden de stappen versneld, zo nodig binnen een uur. Denk hierbij aan (vermoedens van) een gedwongen huwelijk, achterlating, eerwraak die op (zeer) korte termijn dreigen plaats te vinden. Niet ingrijpen kan leiden tot moeilijk of niet omkeerbare situaties. Neem in dergelijke gevallen direct contact op met een aandachtsfunctionaris eergerelateerd geweld bij de politie of Veilig Thuis. Zie bijlage 2 voor de sociale kaart.

Stap 2: Collegiale consultatie

Per locatie/per kindcentrum is er een aandachtsfunctionaris. Bij opvang is dat veelal de manager, het kan ook in de intern begeleider van onderwijs zijn. De aandachtsfunctionaris wordt bij zorg altijd om advies gevraagd. De deskundigheid omtrent de meldcode zit bij Veilig Thuis. Om die reden wordt er bij zorg advies gevraagd bij Veilig Thuis.

Let bij collegiale consultatie op de privacy wetgeving. Collegiale consultatie mag zonder toestemming binnen de opvang. Bij overleg met overige partijen dient er toestemming gevraagd te worden bij ouder(s)/verzorger(s).

Noodsituatie

Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat het kind of een gezinslid onmiddellijk moet worden beschermd, kan meteen contact worden opgenomen met Veilig thuis. Veilig thuis maakt dan een inschatting van de ernst van de situatie. Voor noodsituaties is Veilig thuis 24 uur per dag bereikbaar.

In noodsituaties kan overigens ook contact gezocht worden met de crisisdienst van Bureau Jeugdzorg en/of de politie gevraagd worden om hulp te bieden. In deze meldcode is een sociale kaart opgenomen. Bij een noodsituatie wordt het CvB betrokken bij de beslissing.

Stap 3: Gesprek met betrokkene(n) en kind

De aandachtsfunctionaris bespreekt de signalen met de ouders, en indien mogelijk met het kind. Er kan echter ook voor gekozen worden dat het gesprek door de beroepskracht wordt gevoerd, eventueel samen met aandachtsfunctionaris. In die gevallen wordt het gesprek altijd voorbereid met de aandachtsfunctionaris. Ook kan tijdens de voorbereiding ondersteuning worden gevraagd aan Veilig thuis.

Gesprek met ouders

Voor het gesprek met de ouders kunnen de volgende stappen worden gevolgd:

- Leg de ouders het doel uit van het gesprek;
- Beschrijf de feiten die zijn vastgesteld en de waarnemingen die zijn gedaan, geef daarbij geen waardeoordeel of eigen interpretatie;
- Nodig de ouders uit om een reactie hierop te geven;
- Kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen er is gezien, gehoord en/of waargenomen;
- Leg het gesprek vast en laat het indien mogelijk ondertekenen door alle betrokkenen.
- In de meeste gevallen is het onduidelijk wat de oorzaken zijn van de signalen. Nodig de ouders expliciet uit tot het geven van hun mening en vraag door over kindgerelateerde onderwerpen in de thuissituatie. Herkent de ouder de situatie? Hoe gedraagt het kind zich thuis? Hoe reageren de ouders daarop? Hoe gaat het opvoeden thuis? Hoe reageert het kind hierop? Hoe is de ontwikkeling van het kind tot nu toe verlopen? Wat vinden de ouders daarvan? Hoe ervaren de ouders de opvoeding en hun rol als ouders?
- Indien de ouders de zorgen herkennen, kan een begin worden gemaakt met het onderzoeken van kansen en oplossingen. Ouders moeten vaak eerst gemotiveerd worden zodat de zorgen over hun kind gedeeld kunnen worden.

Gesprek met kind

Indien besloten wordt om ook met het kind zelf te spreken, is het van belang dat het kind zich veilig genoeg voelt om het gesprek te voeren. De AF besluit wie er met het kind in gesprek gaat. In de basis gaat de AF met het kind in gesprek. Zij zal tevens bepalen wat er besproken wordt met het kind. Bij twijfel wordt er advies ingewonnen bij Veilig Thuis. Als hier vanaf wordt geweken zal de AF dat documenteren. Maak hierbij de afweging of het in het belang van het kind zelf is om dit gesprek te voeren. Beloof tijdens een dergelijk gesprek nooit geheimhouding, maar geef wel aan dat de signalen serieus afgewogen zullen worden. Belangrijk is ook dat het kind niet wordt ondervraagd, maar dat het kind met name de ruimte wordt gegeven om zijn verhaal te vertellen. Zie voor verdere informatie hoofdstuk 'Participatie van kinderen'.

Stap 4: Risicotaxatie a.d.h.v. het afwegingskader

De AF zal het afwegingskader met de betrokken beroepskracht doornemen. De AF kan een andere AF vragen om mee te kijken. Bij het afwegingskader wordt er vanaf stap 2 te allen tijde door de AF contact opgenomen met Veilig Thuis voor advies. Het besluit wordt besproken met het CvB.

Het gesprek met de betrokkenen over het melden wordt voorbereid in overleg met Veilig Thuis. AF kan tevens overleg plegen met andere AF en/of CvB.

Vijf afwegingsvragen

Indien er sprake is van 'weet het niet', gaat je uit van 'Nee'.

	1	<i>Heb ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de Meldcode een vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling?</i> Nee: Afsluiten en vastleggen in dossier. Ja: Ga verder met afweging 2.
Meldnorm 1	2	<i>Schat ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de Meldcode in dat er sprake is van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid?</i> Nee: Ga verder met afweging 3. Ja: Melden bij Veilig Thuis. De afwegingen 3 tot en met 5 worden samen met Veilig Thuis doorlopen.
Meldnormen 2 en 3	3	<i>Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden?</i> Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen. Nee: Melden bij Veilig Thuis. Ja: Ga verder met afweging 4.
	4	<i>Aanvaarden de betrokkenen hulp om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden en zijn zij bereid zich hiervoor in te zetten?</i> Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen. Nee: Melden bij Veilig Thuis. Ja: Hulp bieden of organiseren, ga verder met afweging 5.
	5	<i>Leidt de hulp binnen de gewenste termijn tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en/of het welzijn (herstel) van alle betrokkenen?</i> Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen. Nee: (Opnieuw) melden bij Veilig Thuis. Ja: Hulp opstarten met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen en samenwerkingspartners.

Stap 5: Beslissen met Veilig Thuis:

De melder neemt samen met Veilig Thuis de laatste drie vragen van het afwegingskader door. Daarna wordt besloten:

1. *Is melden noodzakelijk?*
2. *Is hulp inzetten/organiseren (ook) mogelijk?*

De AF draagt zorg dat de meldcode gevolgd is en signalen correct worden geregistreerd. Het aangeven van de signalen bij Veilig Thuis doet de AF. Dit is voorbereid in stap vier door de vijf stappen door te nemen en dat te registreren. Tevens heeft de voorbereiding plaatsgevonden in het gesprek met ouder(s)/verzorger(s).

Hulp inzetten

Bij hulp inzetten of organiseren is het van belang dat goede zorg uit onderstaande punten dient te bestaan:

- Voldoende zicht op (on)veiligheid
- Voldoende zicht op gebeurtenissen verleden
- Beroepskrachten hebben focus op stoppen geweld, herstel van veiligheid
- Hulp is gericht op versterken van de veerkracht en herstel van schade
- Gezamenlijke analyse, doelen en evaluaties
- Afspraken over samenwerking, regie omtrent de veiligheid

Blosse kan bovenstaande punten niet waarborgen en zal bij hulp organiseren ook dienen te melden bij Veilig Thuis.

Melden

Besprek de melding vooraf met de ouders. Leg uit waarom Blosse van plan is deze melding te gaan doen en wat het doel daarvan is. Blijf in het gesprek bij de feiten en constatering en voorkom interpretaties of waardeoordelen.

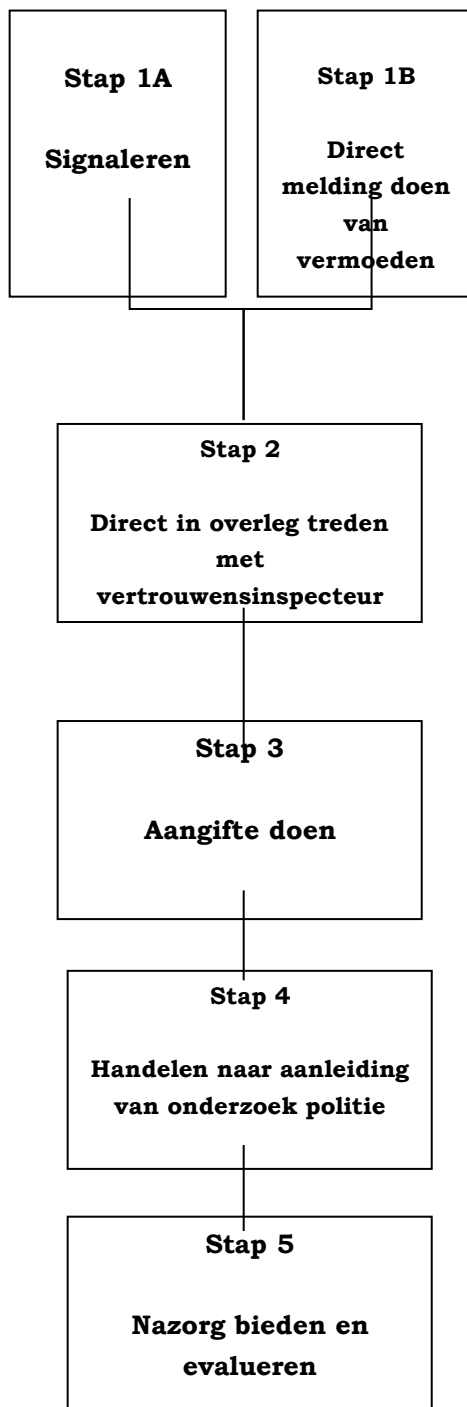
1. Vraag de ouders uitdrukkelijk om een reactie;
2. In geval van bezwaren van de ouders, overleg op welke wijze er tegemoet kan worden gekomen aan deze bezwaren en leg dit in het document vast;
3. Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om het kind, de ouders en/of mogelijke gezinsleden te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Dit gebeurt in overleg met Veilig thuis. Betrek in alle afwegingen de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om het kind, de ouders en/of mogelijke gezinsleden door het doen van een melding daartegen te beschermen;
4. Doe een melding indien naar het oordeel van Blosse de bescherming van de ouder of zijn gezinslid de doorslag moet geven.

Van contacten met de ouders over de melding kan worden afgezien:

- als de veiligheid van het kind, één van de ouders, die van de beroepskracht zelf, en/of die van een ander in het geding is; of
- als er goede redenen zijn om te veronderstellen dat de ouders daardoor het contact met Blosse zal verbreken.

Indien na enige periode onvoldoende verbetering zichtbaar is, is het van belang opnieuw contact op te nemen met het Veilig thuis en eventueel opnieuw een melding te doen. Het Veilig thuis adviseert, indien nodig, meerdere keren contact op te nemen indien er onvoldoende verbetering of verslechtering te zien is.

5. Route bij signalen van mogelijk geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind

Stap 1A: Signaleren

De beroepskracht of Coördinator GOB:

- ▷ observeert;
- ▷ raadpleegt signalenlijst (bijlage 1, 2 en 3)
- ▷ registreert (formulier observatie).

Stap 1B: Direct Melding doen van vermoeden geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind bij AF.

De beroepskracht:

- ▷ is verplicht het vermoeden van een geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind direct bij de aandacht functionaris (AF) of LM vd dag te melden. De AF informeert de directie.

Stap 2: In overleg treden met vertrouwensinspecteur

De directie:

- ▷ Moet direct contact leggen met een vertrouwensinspecteur (overlegplicht) indien hij aanwijzingen heeft dat een collega een geweld- of zedendelict begaat of heeft begaan jegens een kind;
- ▷ Krijgt advies van de vertrouwensinspecteur over al dan niet doen van aangifte;
- ▷ registreert (formulier observatie).

Stap 3: Aangifte doen

De directie:

- ▷ Is verplicht bij redelijk vermoeden aangifte te doen bij de politie (aangifteplicht);
- ▷ Stelt de beroepskracht in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief
- ▷ legt een draaiboek aan;
- ▷ raadpleegt Veilig thuis en /of GGD;
- ▷ regelt ondersteuning/opvang van kind en ouders;
- ▷ volgt het ingestelde onderzoek van de politie;
- ▷ registreert.

Stap 4: Handelen naar aanleiding van onderzoek van de politie

De directie:

- ▷ rehabiliteert;
- ▷ geeft waarschuwing af;
- ▷ neemt arbeidsrechtelijke maatregelen⁴;
- ▷ registreert.

Stap 5: Nazorg bieden en evalueren

De directie of leidinggevende:

- ▷ biedt nazorg voor ouders en kinderen;
- ▷ biedt nazorg beroepskrachten;
- ▷ organiseert ouderavonden;
- ▷ verwijst door naar externe hulp;
- ▷ evalueert de procedures;
- ▷ registreert.

⁴ Voor gastouder en vrijwilliger: zie uitwerking in stap 4 van deze route

5.1 Extra informatie t.b.v. de stappen 1 t/m 5

Meldplicht

De meldplicht betekent dat een houder wettelijk verplicht is om contact op te nemen met een vertrouwensinspecteur als op welke wijze dan ook over aanwijzingen beschikt wordt dat een collega een geweld- of zedendelict begaat of heeft begaan en een kind is hiervan het slachtoffer. De meldplicht geldt ook voor werknemers. Werknemers zijn verplicht om bij een reëel vermoeden dat een collega zich schuldig maakt aan een mogelijk geweld- of zedendelict jegens een kind dit meteen te melden bij hun werkgever.

Het is aan de houder (= het bevoegd gezag binnen Blosse) om te regelen of de houder zelf in contact treedt met de vertrouwensinspecteur of dat een leidinggevende (bijvoorbeeld een locatiemanager of directeur) dat namens hem doet.

Melding door een medewerker over de leidinggevende of aandachtsfunctionaris zelf

Indien de medewerker aanwijzingen heeft dat de aandachtsfunctionaris of leidinggevende zelf een geweld- of zedendelict begaat (of heeft begaan) en een kind hiervan het slachtoffer is dan is de medewerker verplicht tot het doen van aangifte bij de politie. Hij/zij kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur kan de medewerker begeleiden bij het doen van aangifte.

Melding door een ouder over een medewerker of leidinggevende

Indien een ouder aanwijzingen heeft dat een medewerker of leidinggevende zelf een geweld- of zedendelict begaat (of heeft begaan) en een kind hiervan het slachtoffer is dan kan de ouder contact opnemen met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. Hiernaast heeft de ouder de (reguliere) rechtsplicht om bij een redelijk vermoeden van een strafbaar feit aangifte te doen bij de politie. De vertrouwensinspecteur zal de ouder adviseren om contact op te nemen met een leidinggevende. Betreft het de leidinggevende dan is het advies om contact op te nemen met het CvB. Er ontstaat bij de leidinggevende een plicht om de houder op de hoogte te stellen van dit signaal.

Enkele andere mogelijkheden binnen de gastouderopvang:

1. Wanneer de Coördinator GOB zich zorgen maakt over de eigen kinderen van de gastouder in een gastgezin wordt route twee (Route bij signalen van mishandeling door een beroepskracht) gevolgd.
2. Wanneer een medewerker van het GOB benaderd wordt door ex-vraagouders over wat zich heeft afgespeeld in de tijd dat hun kind verbleef in een gastgezin wordt route twee gevolgd.
3. Wanneer het GOB benaderd wordt door derden over vermoeden kindermishandeling in een gastgezin wordt:
 - route twee gevolgd.
 - doorverwezen naar de vertrouwensinspecteur en Veilig thuis waar derden met hun zorg terecht kunnen.

Stap 1A

De beroepskracht of Coördinator GOB heeft een vermoeden of een signaal opgevangen of een ander laat doorschemeren dat er iets niet goed zit in de relatie tussen het kind en een collega werkzaam binnen Blosse.

- De beroepskracht of Coördinator GOB dient altijd direct de leidinggevende of het CvB op de hoogte te stellen van zijn twijfels en niet zelf een afweging te maken.

Stap 1B

Wanneer een beroepskracht of coördinator GOB vermoedt dat een collega binnen Blosse zich schuldig maakt aan kindermishandeling moet de beroepskracht of Coördinator GOB dit direct melden bij de aandachtsfunctionaris en de aandachtsfunctionaris direct bij het College van Bestuur.

In het stappenplan wordt er van uitgegaan dat een beroepskracht of een Coördinator GOB een mogelijk vermoeden van kindermishandeling door een collega direct meldt. In de praktijk kunnen ook de volgende personen deze melding van vermoeden van kindermishandeling door een collega doen:

Melding door het kind

Als de melding van een geweld- of zedendelict afkomstig is van een kind, is opvang en steun voor het kind het eerste aandachtspunt. De beroepskracht bij wie het slachtoffer de klacht meldt, is verplicht dit meteen te melden bij de houder. Deze laat weten discreet te zullen handelen, maar belooft geen geheimhouding aan het kind. De houder treedt direct (onverwijld) in contact met een vertrouwensinspecteur (zie stap 2 van deze route) Naast het VEILIG THUIS worden zo nodig anderen ingeschakeld voor hulp. De ouders van het betrokken kind worden geïnformeerd. Aan de ouders wordt eveneens opvang en steun geboden. Het waarborgen van het gevoel van veiligheid van het kind is uitgangspunt van dit handelen.

Stap 2

- Wanneer er geen sprake is van een redelijk vermoeden, is nader onderzoek redelijkerwijs niet aan de orde. De leidinggevende of het CvB zal in gesprek gaan met betrokkenen om de mogelijk verstoorde werkhouding te herstellen. Indien de uitkomst is dat er een redelijk vermoeden bestaat dat er sprake is van een gewelds- of zedendelict dan heeft het College van Bestuur een aangifteplicht. De kinderen worden dan direct afgeschermd van de betrokken beroepskracht door deze op non-actief te stellen of te schorsen. Het College van Bestuur deelt dit mee aan alle betrokkenen. Zie hiervoor ook de volgende stap in deze route.
- Het College van Bestuur is verantwoordelijk voor de registratie in deze stap.

Aangifteplicht voor College van Bestuur (CvB)

- Indien het CvB aangifte doet, treedt de vertrouwensinspecteur terug.
- Indien het CvB weigert om aangifte te doen terwijl de vertrouwensinspecteur concludeert dat er een redelijk vermoeden bestaat, geldt de volgende escalatieladder:
 1. Coördinator vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs probeert de houder te overreden;
 2. Hoofdinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs probeert de houder te overreden;
 3. Hoofdinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs legt contact met de burgemeester (het college van B&W) van de betreffende gemeente;
 4. De burgemeester zal de (zeden) politie inschakelen dan wel andere activiteiten vanuit zijn bevoegdheden initiëren.

Stap 3

- **Indien na het overleg met de vertrouwensinspecteur blijkt dat er een redelijk vermoeden bestaat dat er sprake is van een geweld- of zedendelict, dan heeft het CvB een meldplicht.**
- Als deze stap wordt gezet, is er vanzelfsprekend nog steeds geen sprake van 'schuld' van de beroepskracht over wie het vermoeden is geuit: 'beschuldigd' staat niet gelijk aan schuldig.
 - a. *Stelt de beroepskracht in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief*
In geval van een reëel vermoeden van een mogelijk geweld- of zedenmisdrijf, wordt de betreffende betrokken persoon in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief gesteld.
In het geval dat het een gastouder betreft, is meestal geen sprake van een arbeidsrelatie tussen gastouder en gastouderbureau. Het CvB dient, omdat het een vermoeden betreft, maatregelen te treffen die er voor zorgen dat de betreffende gastouder gedurende het onderzoek geen kinderen opvangt. Daarnaast dienen de maatregelen zodanig te zijn dat een gastouder eveneens gerehabiliteerd kan worden indien uit het onderzoek van de politie blijkt dat de vermoedens niet juist zijn. Ook is het van belang mee te nemen dat een gastouder bij meerdere gastouderbureaus kan zijn ingeschreven. Bovenstaand geldt ook voor een vrijwilliger.

a.b. Draaiboek aanleggen

Het CvB, of degene die in opdracht van het CvB met deze taak belast is, draagt zorg voor een zorgvuldige procedure en legt een draaiboek aan. In bijlage 4 staan handvatten voor het aanleggen van een draaiboek.

c. Raadplegen Veilig thuis en/of GGD

Het Veilig thuis kan Blossse adviseren en ondersteuning bieden. Ook de GGD kan worden geraadpleegd.

d. Het regelen van opvang voor kind(eren) en ouders

- ▷ Voor de ondersteuning voor het kind en de ouders kan een beroep worden gedaan op een instelling als de GGD of Veilig thuis. (Het calamiteitenteam van) GGD is gespecialiseerd in het begeleiden van organisaties bij calamiteiten. In overleg met ouders en GGD en/of Veilig thuis, wordt bezien of de opvang in Blossse kan worden gecontinueerd dan wel dat er een andere oplossing moet worden geboden.
- ▷ Blossse informeert ouders over de mogelijkheid aangifte te doen bij de politie.
- ▷ De leidinggevende of CvB houdt contact, toont betrokkenheid en informeert de ouders regelmatig over de voortgang van het onderzoek en andere zaken die voor de ouders van belang zijn.
- ▷ De ouders van de overige kinderen moeten geïnformeerd worden. Er kan gekozen worden om kinderen elders onder te brengen. Veilig thuis kan worden ingeschakeld voor advies hoe bijvoorbeeld te handelen met de eigen kinderen van de beroepskracht.

Na het doen van aangifte stelt de politie in de regel een onderzoek in. De politie voert gesprekken met alle betrokkenen. Het initiatief voor het instellen van een onderzoek ligt bij de politie. Het CvB dient het onderzoek van de politie te volgen en zelf geen stappen te ondernemen die indruisen tegen de bewijslast van de politie.

Stap 4

Het onderzoek van de politie kan leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft het CvB of leidinggevende verschillende mogelijkheden om te handelen.

a. Rehabilitatie beroepskracht

De politie kan op grond van het verrichte onderzoek constateren dat er geen aanleiding is om aan te nemen dat sprake is van een geweld- of zedendelict. De betrokken beroepskracht, die voor de duur van het onderzoek geschorst of op non-actief was gesteld, wordt door het CvB van de organisatie in zijn functie in ere hersteld. In een dergelijke situatie moeten het belang van de beroepskracht en het algemeen belang worden afgewogen en zou het bijvoorbeeld wenselijk kunnen zijn de betreffende beroepskracht binnen Blossse over te plaatsen.

Indien na het onderzoek van de politie blijkt dat er een klacht is ingediend op valse gronden, kan het CvB de betrokken beroepskracht een rehabilitatietraject aanbieden. Het CvB kan dan tevens maatregelen nemen tegen degene, die valselijk een beschuldiging heeft geuit. Dit kan variëren van de eis dat excuses worden aangeboden, tot schorsing of tot verwijdering.

b. Waarschuwing afgeven

Het CvB kan besluiten tot het geven van een schriftelijke waarschuwing, met de mededeling dat herhaling van het ongewenste gedrag arbeidsrechtelijke gevolgen heeft. Die waarschuwing kan dan worden opgenomen in het personeelsdossier.

c. Arbeidsrechtelijke maatregelen

Wanneer het CvB constateert dat op grond van het verrichte onderzoek van de politie aanleiding is om aan te nemen dat kindermishandeling heeft plaatsgevonden, neemt het CvB maatregelen van arbeidsrechtelijke aard, zoals ontslag wegens een dringende reden op grond van art. 677 en art. 678 boek 7 BW, of ontbinding van de arbeidsovereenkomst via de kantonrechter (art. 685 boek 7 BW). In het geval dat het een gastouder betreft, dient de overeenkomst tussen het gastouderbureau en de gastouder per direct te worden beëindigd, evenals de overeenkomst tussen de gastouder en ouder. In geval er een arbeidsovereenkomst bestaat tussen de gastouder en ouder, dan geldt ontslag zoals boven beschreven. In het geval dat het een vrijwilliger betreft, wordt de samenwerking per direct opgezegd.

Alle beslissingen worden zorgvuldig afgewogen en zorgvuldig geregistreerd het CvB, of degene die in opdracht van het CvB met deze taak belast is.

Stap 5

Het is belangrijk dat Blosse nazorg biedt aan alle betrokkenen. Ook het evalueren van de genomen stappen is belangrijk om in mogelijke toekomstige situaties adequaat te kunnen handelen.

Nazorg

Nazorg aan betrokken ouders en hun kinderen kan geboden worden door middel van ouderavonden, het uitnodigen van deskundigen daarbij of specifieke doorverwijzing. Blosse kan zich hier in laten adviseren door de GGD. Zie hiervoor hoofdstuk 7.5 uit de handleiding. Voor de kinderen kan als dit nodig is, of als de ouders van de kinderen dit nodig achten extra hulp worden ingezet.

Het is belangrijk om bijzondere aandacht te hebben voor de psychische belasting van de overige beroepskrachten naar aanleiding van bovenstaand traject. Wanneer er getuigen zijn onder de beroepskrachten kan met hen apart worden besproken wat nodig is om het gebeurde te verwerken. Bij hen kunnen gevoelens van onmacht, verdriet, schaamte en schuldgevoel een rol spelen. Andere beroepskrachten kunnen ook kampen met deze gevoelens. Hier kan aandacht aan worden besteed in de teamoverleggen en daar waar nodig ook individueel.

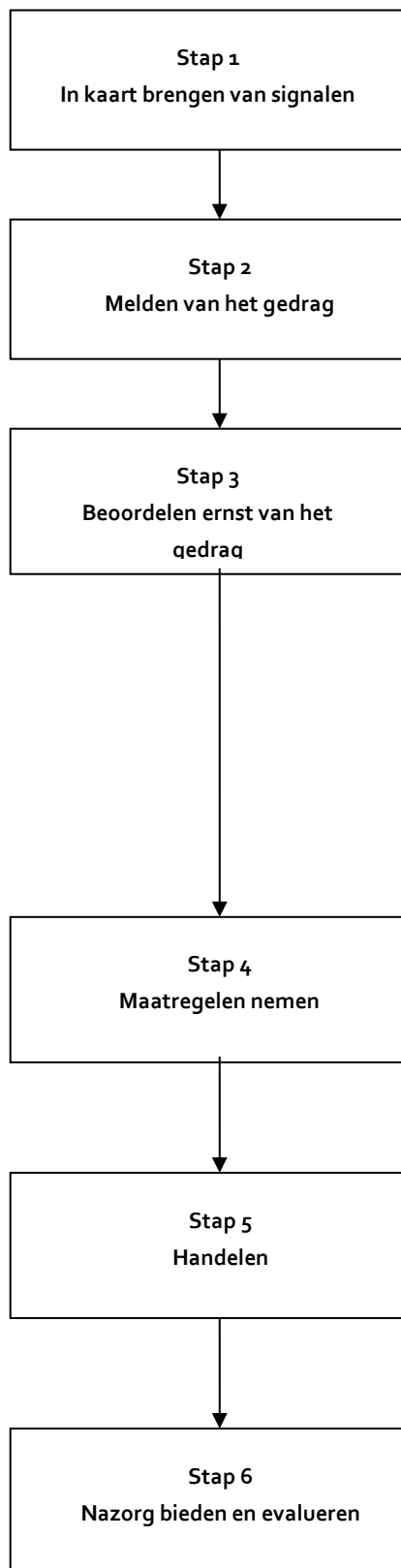
Als binnen Blosse een incident plaatsvindt, is de kans groot dat ook de media hier van op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe er wordt omgegaan met de pers (zie bijlage 6 van de handleiding).

Evalueren

Het is belangrijk het gehele proces en de verschillende stappen te evalueren. Dit is de verantwoordelijkheid van het CvB.

- ▷ Het CvB, of degene die in opdracht van het CvB met deze taak belast is, evalueert met medewerkers dat wat er gebeurd is en de procedures die zijn gevolgd.
- ▷ Zo nodig wordt de zaak doorgesproken met andere betrokkenen.
- ▷ Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.
- ▷ Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling worden geregistreerd. Deze gegevens worden door Het CvB, of degene die in opdracht van het CvB met deze taak belast is op een centraal punt bewaard.
- ▷ Blijf alert op signalen. Mogelijk zijn er meer slachtoffers.

6. Route bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

Stap 1: In kaart brengen van signalen

De beroepskracht:

- observeert;
- raadpleegt signalenlijst (bijlage 1 en 2 uit de handleiding);
- bespreekt signalen met collega's en de leidinggevende;
- registreert.

Stap 2: Melden van het gedrag bij leidinggevende

De beroepskracht:

- meldt het gedrag bij leidinggevende;
- brengt de ouders van de betrokken kinderen op de hoogte.

Stap 3: Beoordelen ernst van het gedrag

De aandachtsfunctionaris:

- raadpleegt het VEILIG THUIS en/of GGD;
- gaat in gesprek met ouders van zowel het kind dat gedrag vertoont als met de ouders van de kinderen die met het gedrag geconfronteerd worden over het gedrag;
- taxeert de ernst van het gedrag:
 - licht seksueel grensoverschrijdend gedrag: bespreken in het team, inschakelen externe hulp niet nodig;
 - matig seksueel grensoverschrijdend gedrag: waarschuwing, inschakelen hulp;
 - ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag: direct ingrijpen vereist, maatregelen conform stap 4;
- registreert in het kinddossier.

Stap 4: Maatregelen nemen

De directie:

- stelt een intern onderzoek in;
- schakelt experts in zoals GGD en VEILIG THUIS;
- organiseert zorg voor kinderen en ouders;
- gaat in gesprek met ouders van kind dat gedrag vertoont én met de ouders van kinderen die geconfronteerd werden met het gedrag over de te nemen maatregelen.

Stap 5: Handelen

De directie:

- beslist naar aanleiding van het onderzoek over de opvang van het kind dat het gedrag heeft vertoond.

Stap 6: Nazorg bieden en evalueren

De directie:

- biedt nazorg voor ouders, kinderen en beroepskrachten;
- organiseert ouderavonden;
- verwijst door naar externe hulp;
- evalueert de procedures en registreert.

6.1 Extra informatie t.b.v. de stappen 1 t/m 6

Stap 1

Wanneer er signalen zijn dat een kind of meerdere kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond en dat een ander kind hier mee geconfronteerd is of slachtoffer van is geworden, is het belangrijk dat deze signalen in kaart worden gebracht en goed geïnterpreteerd worden. Soms zal iets vrij duidelijk zijn aan te merken als ontoelaatbare handeling, maar vaker zal het gaan om minder duidelijke signalen die niet direct te duiden zijn. Zie bijlage 5 voor meer informatie over seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Het is belangrijk om deze signalen serieus te nemen. De beroepskrachten kunnen met elkaar onderzoeken wat zij bij de kinderen merken. Door met collega's te overleggen en van gedachten te wisselen, kan een signaal beter worden beoordeeld. De volgende acties kunnen helpen de signalen te onderbouwen:

-
- Leg de mogelijke signalen vast in het kinddossier. Als de beroepskracht vervolgens twijfelt of concludeert dat er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag dan is het belangrijk dit te melden bij de aandachtsfunctionaris conform stap 2.

Stap 2

Wanneer de beroepskracht signalen heeft dat een kind of meerdere kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond en dat een ander kind hiermee geconfronteerd is of slachtoffer van is geworden, dan is het belangrijk dit te melden bij de aandachtsfunctionaris.

De ouders van de kinderen die het gedrag vertonen of ermee zijn geconfronteerd moeten op de hoogte worden gebracht.

Het is belangrijk dat Blossé alles goed registreert in een kinddossier. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen, dienen schriftelijk te worden vastgelegd.

Stap 3

- **De aandachtsfunctionaris (leidinggevende) is in overleg met de directie verantwoordelijk voor een eerste beoordeling van de voorgelegde situatie. Daarbij zal in het algemeen de beroepskracht die het gedrag heeft gemeld, gehoord worden en eventueel collega's. Ook Veilig thuis, Sociaal plein, ZAT of de GGD kan hiervoor worden ingeschakeld. Hierbij wordt de ernst van het gedrag bepaald.**
- Wanneer wordt geconstateerd dat er geen sprake is van leeftijdsadequaat gezond gedrag, wordt gecategoriseerd hoe ernstig het gedrag is. Bij alle vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag dienen de ouders van zowel het kind dat het gedrag vertoont als het kind dat met het gedrag is geconfronteerd, te worden geïnformeerd. Daarnaast dient bij alle vormen gekeken te worden of het seksueel overschrijdende gedrag een signaal is van onderliggende problematiek. Er kan geconstateerd worden dat er sprake is van:
 - licht seksueel grensoverschrijdend gedrag;
 - matig seksueel grensoverschrijdend gedrag;
 - ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- *Licht seksueel grensoverschrijdend gedrag* kan worden gezien als een noodzakelijke stap om normen en waarden te leren kennen en zal bij veel kinderen op bepaalde momenten in de ontwikkeling voorkomen. Het is nodig dat de beroepskracht dit gedrag begrenst, hierop reageert en bespreekt met ouders.
- *Matig seksueel grensoverschrijdend gedrag* is ontoelaatbaar; het is belangrijk om een duidelijk verbod in te stellen. Aan het kind moet uitgelegd worden dat dit gedrag niet mag en er moet worden uitgelegd waarom dit niet mag. De betrokken kinderen kunnen in de groep geobserveerd worden. Belangrijk is dat er met de kinderen gecommuniceerd blijft worden en dat ouders actief

betrokken worden. De leidinggevende overlegt met het Veilig thuis of een gedragswetenschapper of externe hulpverlening of advies noodzakelijk is.

- *Ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag* vereist dat er direct wordt ingegrepen. Er moeten maatregelen genomen worden die kunnen garanderen dat het gedrag niet meer kan voorvallen. De directie dient ingelicht te worden om verdere stappen te kunnen ondernemen, ook omdat de directie eindverantwoordelijk is voor alle interne en externe communicatie. Bij ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag dient stap 4 te worden ingezet.
- Ook voor deze stap geldt, dat alle signalen en stappen goed vastgelegd worden in het kinddossier.

Stap 4

Het CvB bepaalt welke maatregelen genomen moeten worden wanneer er sprake is van ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De volgende maatregelen kunnen worden genomen:

- a. Het instellen van een intern onderzoek. Het is belangrijk nauw samen te werken met expertorganisaties zoals VEILIG THUIS, het zorgadviesteam en de GGD. Bij ernstige zaken is het aan te bevelen een onderzoeksteam te vormen waar vertegenwoordigers van Blosse en externe deskundigen deel van kunnen uitmaken. Dit onderzoeksteam kan het incident onderzoeken en de directie advies geven hoe te handelen. Het aanleggen van een draaiboek kan structuur bieden bij de uitvoer van het onderzoek. In de handleiding staan handvatten voor het aanleggen van een draaiboek (hoofdstuk 8.5).
- b. Het regelen van ondersteuning van het kind en ouders.
- c. Aanbieden van excuses voor falend toezicht/onveilige situatie vanuit Blosse. Hierbij wordt tevens aangegeven dat onderzocht wordt hoe verbeteringen binnen Blosse kunnen worden doorgevoerd om mogelijke herhaling te voorkomen.
- d. Aanbieden van opvang en professionele hulp voor alle kinderen en hun ouders die op welke wijze dan ook betrokken zijn geweest bij het grensoverschrijdende seksuele gedrag. Emotionele begeleiding van de direct betrokken ouders is noodzakelijk.
- e. Indien een kind seksueel grensoverschrijdende handelingen heeft uitgevoerd bij een ander kind dan is het belangrijk gesprekken te voeren met beide partijen ouders en gezamenlijk te komen tot oplossingen. Creëer van beide partijen ouders 'bezorgde ouders' en zoek naar een gezamenlijk belang. Blosse vertegenwoordigt de belangen van alle kinderen. Dat kan betekenen dat Blosse beslissingen neemt die één van beide partijen niet zint. Blosse kan tegen het volgende dilemma oplopen: gaat een kind van de kinderopvang af of niet? En is dat op basis van een besluit van Blosse of van de ouders (opzeggen plaatsingsovereenkomst)? Belangrijk is de ouders altijd te informeren over de gemaakte keuze en deze te beargumenteren.
- f. Afscherming van het kind dat het grensoverschrijdende gedrag heeft vertoond.

De leidinggevend en of het CvB draagt zorg voor een zorgvuldige procedure en registreert dit in het betreffende dossier.

Stap 5

De beoordeling van het incident en het advies uit het (eventuele) interne onderzoek kunnen leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft de leidinggevende of het CvB verschillende mogelijkheden om te handelen richting het kind dat het seksueel grensoverschrijdende gedrag heeft vertoond.

- a. Het kind blijft op de groep;
 - b. Het kind gaat naar een andere groep, andere locatie of andere kinderopvangorganisatie;
 - c. Het inzetten van hulp;
 - d. Melding bij VEILIG THUIS.
- a. *Het kind blijft op de groep*
Wanneer de leidinggevende of het CvB constateert dat op grond van het verrichte onderzoek geen aanleiding is aan te nemen dat het gedrag zich zal herhalen of dat de aanwezigheid van het kind bedreigend is voor andere kinderen kan, in overleg met betrokken ouders, besloten worden het kind binnen de betreffende groep van Blossse te laten.
- b. *Het kind gaat naar een andere groep of kinderopvangorganisatie*
De leidinggevende of het CvB kan besluiten dat het in het belang is van het kind en/of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd zijn, dat het kind naar een andere groep binnen Blossse, naar een andere locatie of naar een geheel andere kinderopvangorganisatie gaat. De leidinggevende of het CvB kan hierin de ouders adviseren en eventueel contact opnemen met een andere kinderopvangorganisatie. Ook kunnen ouders zelf de conclusie trekken dat hun kind naar een andere locatie of kinderopvangorganisatie gaat.
- c. *Het inzetten van hulp*
Met advies van het VEILIG THUIS en in overleg met de ouders kan hulpverlening voor het kind worden ingezet.
- d. *Melding bij VEILIG THUIS*
De directie doet een melding bij VEILIG THUIS. Het gedrag van het kind kan namelijk ook op andere problematiek wijzen.

Stap 6: Nazorg bieden en evalueren

Aanbevolen wordt het personeel persoonlijk te informeren. Daarnaast kunnen alle betrokkenen zo spoedig mogelijk over het seksueel overschrijdende gedrag op de hoogte worden gebracht middels een brief of een gezamenlijke (ouder)bijeenkomst. De directeur is verantwoordelijk voor de nazorg en de evaluatie.

Er kan informatie worden gegeven over de concrete maatregelen die getroffen zijn ten aanzien van het kind of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd werden. Ook kan aangegeven worden welke concrete maatregelen er ten aanzien van het kind dat het gedrag vertoonde genomen zijn en het verdere verloop van het onderzoek.

Als bij Blossse een incident plaatsvindt, is er een kans dat ook de media hiervan op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe hiermee zal worden omgegaan (zie bijlage 6 van de handleiding).

Het is belangrijk het gehele proces en de verschillende stappen te evalueren.

- De directeur evalueert met beroepskrachten en eventueel andere betrokkenen wat er is gebeurd en de procedures die zijn gevolgd.
- Zo nodig wordt de zaak ook doorgesproken met andere betrokkenen.
- Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.
- Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het seksueel grensoverschrijdend gedrag worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de directie op een centraal punt bewaard.

7. Wettelijke verplichtingen

Verantwoordelijkheid

De AF is verantwoordelijk voor het doorlopen en volgen van de meldcode. Het CvB is eindverantwoordelijk voor de beslissing om wel of geen melding te doen.

Deskundigheidsbevordering

Blosse biedt regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering aan beroepskrachten aan, zodat zij voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de meldcode. Nieuwe medewerkers krijgen binnen 1 jaar een training meldcode aangeboden. De meldcode is minimaal 1x er jaar een vast onderwerp op de werkoverleggen.

Vertrouwelijke informatie

Om het kind 'open' (niet anoniem) te bespreken met andere externe deskundigen is schriftelijke toestemming van de ouder vereist (Toestemmingsformulier informatie uitwisselen). Bij het vragen toestemming is het van belang om ouders te informeren over wat je gaat bespreken. Mondelinge toestemming is tevens rechtsgeldig. Het is dan wel van belang om de toestemming te verwerken in je werkaantekeningen.

Indien de aandachtsfunctionaris in het contact transparant en integer is, is de kans groot dat over deze zaken een open gesprek mogelijk is. De aandachtsfunctionaris of Coördinator GOB advies krijgen van Veilig thuis of het zorgadviesteam over het in gesprek gaan met de ouder.

Indien de ouder weigert, is dit een zorgelijk signaal en moet het worden meegenomen in de weging (stap 4). Het kind kan overigens anoniem worden besproken wanneer de ouder geen toestemming heeft gegeven, maar dit verdient niet de voorkeur vanwege de eventuele vervolgacties.

Van contacten met de ouders over de melding kan worden afgezien:

- als de veiligheid van het kind, één van de ouders, die van de beroepskracht zelf, en/of die van een ander in het geding is; of
- als er goede redenen zijn om te veronderstellen dat de ouders daardoor het contact met Blosse zal verbreken.

Veilig thuis of gezinsvoogd neemt contact op

Veilig thuis of een gezinsvoogd kan contact opnemen met Blosse als zij onderzoek doen naar kindermishandeling of huiselijk geweld. Veilig thuis/gezinsvoogd mag te allen tijde informatie opvragen. Wij hebben informatie plicht naar deze partijen. Let op: bij een gezinsvoogd moet het kind onder toezicht stelling staan (OTS). Dit vraag je aan de gezinsvoogd en noteer in je eigen aantekeningen. Als Veilig thuis/gezinsvoogd belt vragen wij hun telefoonnummer en bellen wij terug om zekerheid te hebben over het feit dat het Veilig thuis/ gezinsvoogd belt. Als een beroepskracht de telefoon aanneemt overlegt zij eerst met een leidinggevende. In de eerste instantie zullen wij Veilig thuis/gezinsvoogd vragen om de vragen op de mail te zetten zodat de locatiemanager kan antwoorden. Indien dit niet mogelijk is, bijvoorbeeld wegens spoed, wordt er telefonisch antwoord gegeven op de vragen.

Evaluatie meldcode

Eenmaal per jaar wordt de meldcode geëvalueerd.

Er wordt in kaart gebracht hoe vaak vermoedens van kindermishandeling binnen Blosse voorkomt/hoe vaak de meldcode wordt toegepast en op welke wijze daarmee wordt omgegaan. Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.

Informatie over meldrecht in relatie tot beroepsgeheim

Het beroepsgeheim of de zwijgplicht is een belangrijke voorwaarde voor effectieve hulpverlening. De vertrouwensrelatie met een cliënt of patiënt is van wezenlijk belang. Toch kunnen er situaties zijn waarin de problematiek zo ernstig is dat het doorbreken van het beroepsgeheim noodzakelijk is. Dit is het geval bij ernstige vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling, waarbij de betrokkenen zelf niet of onvoldoende mee kunnen of willen werken.

Meldrecht

De regels voor het verbreken van het beroepsgeheim gelden voor alle situaties waarin een cliënt zich in een ernstige situatie bevindt. Bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld is dit in een meldrecht vastgelegd in de Wet maatschappelijke ondersteuning (art. 5.2.6 Wmo). Dit biedt iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht het recht om een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld bij Veilig Thuis te melden. Ook als zijn cliënt, patiënt of leerling daar geen toestemming voor geeft. Daarnaast biedt het meldrecht beroepskrachten de mogelijkheid om informatie over een cliënt, patiënt of leerling te verstrekken als Veilig Thuis daarbij in een onderzoek naar vraagt.

NB: Het wettelijk meldrecht geldt ook als er alleen meerderjarigen bij het huiselijk geweld zijn betrokken.

NB: Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met een deskundige collega en zo nodig ook (op basis van anonieme cliëntgegevens) advies vraagt aan Veilig Thuis. Verder is het van belang dat de aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen aantoonbaar is, en dat er een zorgvuldige en concrete afweging van belangen is geweest.

Verwijsindex risicojongeren

Als de organisatie met de verwijsindex werkt dient de organisatie zijn medewerkers op de hoogte te stellen van de meldingsprocedure voor de Verwijsindex risicojongeren. Dit geldt alleen voor organisaties die bevoegd zijn een melding te doen in dit systeem.

8. Participatie van kinderen

Voor kinderen die mishandeld, verwaarloosd of seksueel misbruikt worden, is het essentieel dat zij gezien en gehoord worden door volwassenen in hun omgeving die (professioneel) betrokken zijn en die zij vertrouwen. Naast dit hoofdstuk kan voor verdere de “*Handreiking Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*” (VWS, 2018) geraadpleegd worden.

1. Termen

In het protocol wordt er gesproken over kind en ouder.

2. Informatie over het proces

De AF voert het gesprek met het kind. De AF zal onderstaande informatie verstrekken zodat het kind goed geïnformeerd een mening kan vormen. Het is van belang om dit feitelijk en objectief zonder oordeel te doen.

- Wie wat aan het doen is.
- Waarom diegene dit aan het doen is.
- Wanneer dit gebeurt.
- Wat de zorgen zijn.
- Welke besluiten er genomen worden, door wie, over wat, reden en wanneer.
- Wanneer het kind terugkoppeling krijgt van wie en waarover.
- Mogelijkheden voor het kind voor participatie, meedenken, mening geven.
- Recht op klacht of verzet.

3. Informatie over veilig opgroeien

De AF voert het gesprek met het kind. De AF zal onderstaande informatie verstrekken zodat het kind goed geïnformeerd een mening kan vormen:

- Uitleg over hun recht om veilig op te groeien en over wat normaal is in de omgang tussen ouders en kinderen. Dat conflicten anders beëindigd kunnen worden dan met psychisch en/of fysiek geweld.
- Het is van belang dat kinderen te horen krijgen dat wat zij meemaken reden kan zijn voor een interventie, en dat die interventie in de meeste gevallen niet (direct) betekent dat een kind of ouder uit huis geplaatst wordt.
- Ontschuldigen van kind. Als kinderen horen dat zij het recht hebben op te groeien zonder geweld kan dat kinderen helpen om het in het juiste perspectief te plaatsen en hen te óntschuldigen’. Het is daarbij belangrijk kinderen te vertellen dat kinderen liefde, respect en bescherming van hun ouders/verzorgers nodig hebben om gezond op te kunnen groeien en dat het niet goed is voor kinderen als zij vaak bang zijn of zich zorgen maken over hun eigen of iemand anders veiligheid. Als mishandelde kinderen over de informatie beschikken dat wat zij meemaken niet mag, kan dat tegenwicht bieden aan de van huis uit meegekregen informatie dat dit normaal is. Deze informatie kan nieuw of verrassend zijn, of in ieder geval anders dan zij tot dan toe dachten. Om te voorkomen dat kinderen in verwarring achterblijven, is het belangrijk deze informatie goed in te kaderen en er follow-up aan te geven: kom erop terug, zorg dat het in vervolgacties terugkomt en informeer bijvoorbeeld Veilig Thuis welke informatie het kind hierover gekregen heeft en hoe het kind hierop reageerde.

4. Recht op eigen mening

De AF informeert het kind over het recht om betrokken te worden, het recht op een eigen mening te geven en de mogelijkheden daarvan. Het is belangrijk open en eerlijk te vertellen op welke momenten en waarover kinderen hun mening kunnen geven en op welke manier die meegewogen wordt. Enerzijds om een eventuele teleurstelling te voorkomen: als kinderen immers denken dat zij mogen beslissen, kan het tegenvallen als professionals zich genoodzaakt zien andere keuzes te maken.²⁷ Anderzijds om te voorkomen dat kinderen het als een te zware last ervaren: de verantwoordelijkheid voor de te nemen besluiten liggen niet bij hen, maar bij professionals.

Als kinderen in het begin van het traject om welke reden dan ook besluiten niet te willen participeren, betekent dat niet dat zij dat op latere momenten ook niet willen. In de verschillende fasen van handelen bij vermoedens van kindermishandeling is het van belang dat professionals kinderen op de hoogte blijven houden van de verschillende beslissingen die genomen moeten worden, hen telkens de mogelijkheid bieden hun mening te geven en helpen een keuze te maken of en hoe zij willen participeren. Wanneer zij in een eerdere fase niet wilden participeren, kunnen zij hier later in het proces wellicht wel aan toe zijn.

5. Vragen en luisteren naar de visie van het kind

De AF informeert en luistert naar de visie van het kind. Het is van belang dat de visie van kinderen gedurende het hele traject over alle beslissingen die hen raken wordt gehoord en meegewogen. Naast de oplossingen die kinderen zelf zien, zullen professionals ook zelf oplossingen aandragen om de veiligheid te herstellen. Dat is belangrijk voor kinderen, maar kan ook professionals waardevolle input geven. Denk hierbij aan:

- De mening van het kind over bestaande zorgen.
- De door het kind geopperde oplossingen.
- De mening over voorgestelde beslissingen.
- Uitleg/overleg over de manier en momenten waarop het kind kan participeren.

6. De mening van het kind in de besluitvorming

Kinderen moeten niet alleen de mogelijkheid krijgen hun visie te geven, er moet ook iets gedaan worden met wat zij vertellen. Hoe zwaar en op welke manier hun mening precies meeweegt in het uiteindelijke besluit hangt van verschillende factoren af. Het is belangrijk aan kinderen uit te leggen dat professionals niet kunnen beloven dat een besluit ook hetgeen is wat een kind wil, bijvoorbeeld omdat daarmee de veiligheid van het kind onvoldoende gewaarborgd lijkt te zijn of omdat een oplossing niet haalbaar is. Wat professionals wel kunnen beloven is dat zij in samenspraak met een kind een besluit nemen. Door niet alleen zelf oplossingen aan te dragen en de mening van kinderen daarop te vragen, maar ook nieuwsgierig te zijn naar de oplossingen die kinderen zelf zien en daarover te praten, ontstaat een gezamenlijke gedragen beslissing. En bovendien kan juist de mening en visie van hun kinderen ervoor zorgen dat ouders inzien dat er zorgen zijn en dat er iets moet veranderen. De effecten en de motivatie voor verandering is voor ouders vaak vele malen groter als ze van hun eigen kind horen dat die zich zorgen maakt dan dat een professional zegt dat het niet goed gaat thuis. Als professionals anders moeten beslissen dan kinderen wensen, is het belangrijk dat kinderen uitleg krijgen over de redenen daarvoor.

7. Route bij disclosure

In het geval van disclosure zal de AF de route bespreken met het kind. Hierbij kunnen de punten 1 t/m 6 ter ondersteuning worden gebruikt. Als kinderen onthullen dat ze thuis in de knel zitten, dan hebben zij een belangrijke drempel overwonnen. Het kan ook betekenen dat zij een acute crisis ervaren. Een gepaste reactie, dat wil zeggen het kind geloven en steunen, is niet alleen cruciaal om te voorkomen dat kinderen terug kruipen in hun schulp en er weer het zwijgen toe doen, maar ook uit een oogpunt van gezondheid. Het is van belang dat de AF duidelijk is over wat zij vanuit hun rol en verantwoordelijkheden kunnen betekenen voor een kind. Een belofte om het geheim te houden kan je bijvoorbeeld niet toezeggen. De AF zal in ieder geval bespreken dat er direct contact met Veilig Thuis komt en dat ze daarna samen vervolgstappen bepalen.

8. Steun

Na een overdracht en/of melding houdt de AF contact met Veilig Thuis en eventuele (andere) hulpverlening. Er wordt daarnaast steun geboden aan het kind.

Om kinderen te helpen omgaan met gevoelens van stress, is het belangrijk dat professionals hun handelen richten op de volgende drie pijlers:

- Bieden van veiligheid: door voorspelbaar te zijn, structuur te bieden en duidelijkheid te geven, bieden professionals een omgeving (fysieke veiligheid) en sfeer (psychische veiligheid) waarin kinderen zich kunnen ontspannen
- Stimuleren van relaties: omvat zowel een positieve relatie met volwassenen als met leeftijdsgenoten, zodat een kind anderen (weer) leert vertrouwen, zich gezien voelt en zich onderdeel kan voelen van een groep
- Hanteren van emoties en gedrag: door kinderen te leren hun emoties en gedrag beter te begrijpen, impulsen te beheersen en zich op een gepastere manier te uiten.

9. Tips voor gesprek

Naast dit hoofdstuk kan ook de *“Handreiking Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling”* (VWS, 2018) geraadpleegd worden. Deze is te vinden op het Blossveld.

Daarnaast kan er contact gezocht worden met Veilig Thuis voor tips en adviezen.

Bijlage 1. Definities en voorbeelden acute, structurele onveiligheid en disclosure

In samenspraak met Veilig Thuis zijn standaard definities en voorbeelden opgesteld.

Acute onveiligheid

Definitie	Een persoon is in direct fysiek gevaar, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig.
Toelichting	Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook het onnodig toedienen van medicijnen of het verrichten van onnodige zorg.
Voorbeelden	• Door geweld toegebrachte verwonding die medische behandeling behoeft. • (Ernstig) letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe. • Poging tot verwurging. • Wapengebruik. • Geweld tijdens de zwangerschap. • (Vermoeden van) seksueel misbruik of seksueel geweld of seksuele exploitatie van kinderen jonger dan 18 jaar. • Acute bedreiging om zichzelf of een naaste (waaronder (ex)-partner, kinderen of familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (familiedrama, eerwraak, vrouwelijke genitale verminking). • Onthouden van zorg die acuut de gezondheid bedreigt van -9 maanden tot 100 jaar, waaronder het onthouden van voedsel. • Als een ouder/verzorger (medische) klachten/aandoeningen bij een kind verzint/aandikt, (medische) onderzoeksgegevens betreffende bij het kind bestaande klachten en afwijkingen vervalst of in het kader van een onderzoek selectief verstrekt of (medische) klachten en afwijkingen bij het kind daadwerkelijk veroorzaakt. • Vrijheidsbeperkende maatregel voor pleger loopt af zonder dat er afdoende veiligheidsmaatregelen genomen zijn. • Acuut onveilige situatie bestaat of zorg dreigt weg te vallen vanwege suïdepoging, automutilatie, acuut psychiatrisch beeld, intoxicatie door alcohol of drugs. • Noodgedwongen vlucht van huis door (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Structurele onveiligheid

Definitie	Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of van geweld.
Toelichting	Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (daderschap en slachtofferschap) in de toekomst. In de afweging of sprake is van structurele onveiligheid is ten minste over de volgende factoren informatie nodig: herhaling van geweld /onveiligheid, oudersignalen en eventuele kindsignalen/signalen van slachtoffers.
Voorbeelden	• Minderjarigen die opgroeien bij ouders met zodanig ernstige problematiek ten gevolge van verstandelijke beperking, middelenverslaving, psychische problematiek dat de fysieke en emotionele veiligheid van het kind bij herhaling

	en/of voortdurend wordt bedreigd en de ontwikkelmogelijkheden van deze minderjarigen structureel ingeperkt worden. • Door geweld toegebrachte verwonding die medische behandeling heeft. • Poging tot verwurging. • Wapengebruik. • Geweld tijdens de zwangerschap. • (Vermoeden van) seksueel misbruik of seksueel geweld of seksuele exploitatie van kinderen jonger dan 18 jaar. • Acute bedreiging om zichzelf of een naaste (waaronder (ex)-partner, kinderen of familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (familiedrama, eerwraak, vrouwelijke genitale verminking). • Onthouden van zorg die acuut de gezondheid bedreigt van -9 maanden tot + 100 jaar, waaronder het onthouden van voedsel. • Als een ouder/verzorger (medische) klachten/aandoeningen bij een kind verzint/aandikt, (medische) onderzoeksgegevens betreffende bij het kind bestaande klachten en afwijkingen vervalst of in het kader van een onderzoek selectief verstrekt of (medische) klachten en afwijkingen bij het kind daadwerkelijk veroorzaakt. • Vrijheidsbeperkende maatregel voor pleger loopt af zonder dat er afdoende veiligheidsmaatregelen genomen zijn. • Acuut onveilige situatie bestaat of zorg dreigt weg te vallen vanwege suïcidepoging, automutilatie, acuut psychiatrisch beeld, intoxicatie door alcohol of drugs. • Noodgedwongen vlucht van huis door (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling. • (Ernstig) letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe. • Ernstige verwaarlozing die voor jonge opgroeiende kinderen blijvende schade kan veroorzaken. • Minderjarigen die een hoog schoolverzuim hebben. • Minderjarigen die stelselmatig getuige zijn van huiselijk geweld. • Minderjarigen die geregeld fysiek mishandeld worden. • Psychische en/of fysieke mishandeling door escalerende vormen van langdurige stalking in partnerrelaties.
--	--

Disclosure

Definitie	Slachtoffers die uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen of zich uiten bij (mogelijk) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
Toelichting	Wanneer een slachtoffer, kind of volwassene, uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen bij mogelijk huiselijk geweld en/of kindermishandeling of zich hierover uit, zonder hulp te vragen, betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden. Het met onvoldoende voorbereiding met de ouders/pleger(s) bespreken van de (door het slachtoffer) geuite zorgen kan leiden tot (verergering van) situaties van acute of structurele onveiligheid. Dit geldt uitdrukkelijk ook voor specifieke vormen van huiselijk geweld zoals (ex-)partnerstalking, huwelijksdwang, eerge relateerd geweld en ouderenmishandeling. Een professionele norm tot melden betekent in dit geval zorgvuldige afstemming over de vervolgacties tussen de beroepskracht, Veilig Thuis en het slachtoffer.

Bijlage 2: Sociale kaart

Sociale kaart van Heerhugowaard, Heiloo, Limmen, Westbeemster, Groet, Alkmaar, Schagen

Organisatie	Tel.	E-mail	Adres
Politie alarmnr.	112		
Politie (ook sociale jeugd-zedenzaken/eer gerelateerd geweld)	0900-8844		
Crisisdienst Regionale Bureau Jeugdzorg (bij noodsituaties)	088-7778000		
Veilig Thuis	0800-2000	vtnhn@.nl	
Vertrouwensinspec-teur van de Inspectie van het Onderwijs	0900 11 13 111		
Meldpunt seksueel misbruik (landelijk)	0900-9999001		
GGD	088-0100500		
Sociaal plein/sociaal team/CJG/Wijkteam			
Heerhugowaard Sociaal plein	14072	www.stichtingdewering.nl	Gemeentehuis Heerhugowaard / Parelhof 1, 1703 EZ Heerhugowaard
Heiloo Sociaal team	Heiloo 072 535 66 66	sociaalteamheiloo@debuch.nl	
Sociaal team	Limmen 14 0251	sociaalteamakerslootlimmende woude@debuch.nl	
Groet Sociaal team	072 888 00 00	Sociaalteambergen@debuch.nl	
Westbeemster CJG	0299-748004	cjgbeemster@ggdzw.nl	
Egmond	072888 00 00	info@bergen-nh.nl	Hanswijk 1C Egmond aan den Hoef (Vrijdag van 12.30 tot 13.00 uur)
Alkmaar CJG Schermerhorn	088-0100560	info@cjgalkmaar.nl	Hornplein 8, 1636 XE Schermerhorn
Schagen Wijkteam	0224 210 400		
Overige			
Bureau slachtofferhulp	0900-0101		
Blijf van mijn lijf	072-5620356		
Consultatiebureau voor Alcohol en Drugs Brijderstichting Noord-Holland	072-5272800		

Bijlage 3. Signalenlijst 0 tot 4-jarigen

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Deze lijst is niet uitputtend, er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan. Ook kunnen signalen in deze lijst overlappen met signalen in de lijst van kinderen van 4 tot en met 12 jaar (bijlage 2).

De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Aan het einde van de lijst zijn nog enkele signalen opgenomen die meer specifiek zijn voor seksueel misbruik. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van de gezinssituatie erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd.

Er kan altijd overlegd worden met het VEILIG THUIS over zorgelijke signalen, in overleg met aandachtsfunctionaris.

A. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- ▮ Achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling;
- ▮ Schijnbare achterstand in verstandelijk ontwikkeling;
- ▮ Regressief gedrag;
- ▮ Niet zindelijk op leeftijd waarvan men het verwacht.

Relationele problemen

Ten opzichte van de ouders:

- ▮ totale onderwerping aan de wensen van de ouders;
- ▮ sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders;
- ▮ onverschilligheid ten opzichte van de ouders;
- ▮ kind is bang voor ouders;
- ▮ kind vertoont heel ander gedrag als ouders in de buurt zijn.

Ten opzichte van andere volwassenen:

- ▮ bij oppakken houdt het kind zich opvallend stijf;
- ▮ bevrozing bij lichamelijk contact;
- ▮ allemansvriend;
- ▮ lege blik in ogen en vermijden van oogcontact;
- ▮ waakzaam, wantrouwend.

Ten opzichte van andere kinderen:

- ▮ speelt niet met andere kinderen;
- ▮ is niet geliefd bij andere kinderen;
- ▮ wantrouwend;
- ▮ terugtrekken in eigen fantasiewereld.

Gedragsproblemen

- ▷ Plotselinge gedragsverandering;
- ▷ Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel;
- ▷ Labiel, nerveus;
- ▷ Depressief;
- ▷ Angstig;
- ▷ passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos;
- ▷ Agressief;
- ▷ Hyperactief;
- ▷ Niet lachen, niet huilen;
- ▷ Niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn;
- ▷ Eetproblemen;
- ▷ Slaapstoornissen;
- ▷ Vermoeidheid, lusteloosheid.

B. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- ▷ Blauwe plekken;
- ▷ Krab-, bijt- of brandwonden;
- ▷ Botbreuken;
- ▷ Littekens.

Voedingsproblemen

- ▷ Ondervoeding;
- ▷ Voedingsproblemen bij baby's;
- ▷ Steeds wisselen van voeding;
- ▷ Veel spugen;
- ▷ Matig groeien, ondanks voldoende hoeveelheid voeding;
- ▷ Weigeren van voeding;
- ▷ Achterblijven in lengtegroei.

Verzorgingsproblemen

- ▷ Slechte hygiëne;
- ▷ Ernstige luieruitslag;
- ▷ Onvoldoende kleding;
- ▷ Onvoldoende geneeskundige en tandheeskundige zorg;
- ▷ Veel ongevallen door onvoldoende toezicht;
- ▷ Herhaalde ziekenhuisopnamen;
- ▷ Recidiverende ziekten door onvoldoende zorg;
- ▷ Traag herstel door onvoldoende zorg.

C. Kenmerken ouders/gezin

Ouder/kind relatiestoornis

- ▷ Ouder draagt kind als een 'postpakketje';
- ▷ Ouder troost kind niet bij huilen;
- ▷ Ouder klaagt overmatig over het kind;
- ▷ Ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind;
- ▷ Ouder toont weinig belangstelling voor het kind.

Signalen ouder

- ▷ Geweld in eigen verleden;
- ▷ Apathisch en (schijnbaar) onverschillig;
- ▷ Onzeker, nerveus en gespannen;
- ▷ Onderkoeld brengen van eigen emoties;
- ▷ Negatief zelfbeeld;
- ▷ Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping');

- ▷ Afspraken niet nakomen;
- ▷ Kind opeens van kinderopvangorganisatie afhaken;
- ▷ Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen;
- ▷ Psychiatrische problemen;
- ▷ Verslaafd.

Gezinskenmerken

- ▷ 'Multi-probleem' gezin;
- ▷ Ouder die er alleen voorstaat;
- ▷ Regelmatig wisselende samenstelling van gezin;
- ▷ Isolement;
- ▷ Vaak verhuizen;
- ▷ Sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, et cetera;
- ▷ Veel ziekte in het gezin;
- ▷ Draaglast gezin gaat draagkracht te boven;
- ▷ Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen.

D. Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- ▷ Verwondingen aan genitaliën;
- ▷ Vaginale infecties en afscheiding;
- ▷ Jeuk bij vagina en/of anus;
- ▷ Problemen bij het plassen;
- ▷ Recidiverende urineweginfecties;
- ▷ Pijn in de bovenbenen;
- ▷ Pijn bij lopen en/of zitten;
- ▷ Seksueel overdraagbare ziekten.

Relationele problemen

- ▷ Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder.

Gedragsproblemen

Afwijkend seksueel gedrag:

- ▷ excessief en/of dwangmatig masturberen;
- ▷ angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact;
- ▷ niet leeftijdsadequaat seksueel spel;
- ▷ niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit;
- ▷ angst om zich uit te kleden;
- ▷ angst om op de rug te liggen;
- ▷ negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam;
- ▷ schrikken bij aangeraakt worden;
- ▷ houterige motoriek (onderlichaam 'op slot');
- ▷ geen plezier in bewegingsspel.

E. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- ▷ Agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder (sommige kinderen, met name jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan);
- ▷ Opstandigheid;
- ▷ Angst;
- ▷ Negatief zelfbeeld;
- ▷ Passiviteit en teruggetrokkenheid;
- ▷ Zichzelf beschuldigen;
- ▷ Verlegenheid.

Problemen in sociaal gedrag en competentie:

- ▷ wantrouwen ten aanzien van de omgeving;
- ▷ gebrek aan sociale vaardigheden.

F. Signalen die specifiek zijn voor Pediatric Condition Falsification (PCF) en Factitious Disorder by Proxy (FDP)
Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS)) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen, het toebrengen van verwondingen of infecties. PCF kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen overlijdt aan de gevolgen van PCF.

Pediatric Condition Falsification (PCF) is het hoofddeel van de diagnose bij het kind. Factitious Disorder by Proxy (FDP) is het andere deel dat betrekking heeft op het mishandelende gedrag en de intenties van ouders. In principe is dit een bewust proces dat na verloop van tijd overgaat in minder bewuste patronen. Het hoofdmotief is om aandacht en erkenning af te dwingen van artsen en andere professionals. De ouder doet dit voor zichzelf, in de rol van zeer goede ouder.

Hoe is PCF te herkennen:

- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld;
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen;
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden;
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek;
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en daar zelfs op aandringt;
- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen;
- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie;
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten;
- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis;
- Het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden;
- Vaak van arts wisselen.

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan PCF, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze ontlast worden van de zorg voor hun kind, terwijl PCF-moeders die zorg niet willen uitbesteden.

G. Signalen van kinderen die geconfronteerd zijn met seksueel grensoverschrijdend gedrag van een ander kind

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4 van deze bijlage) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind heeft angst voor een bepaald kind;
- Het kind is consequent boos op een ander kind;
- Het kind komt geschrokken, bang of verward terug nadat het met een ander kind of kinderen alleen is geweest;
- Het kind wil consequent niet spelen met een bepaald kind.

H. Signalen van kinderen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen naar andere kinderen

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4 van deze bijlage) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind creëert een soort isolement rond het kind (apart nemen, zich afzonderen van de groep);
- Het kind domineert of vertoont macht over een ander kind;
- Veelvuldige seksistische uitingen.

I. Kinderpornografie

Onder de term productie van kinderpornografie wordt verstaan: het vervaardigen van een afbeelding en/of het vastleggen op film, foto of iedere andere soort van informatiedrager van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragingen moeten ondergaan, plegen en/of dulden.

Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's;
- Angst voor opnamen met videoapparatuur.

Bijlage 4. Signalenlijst kindermishandeling 4- tot 12-jarigen

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Deze lijst is niet uitputtend, er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan. Ook kunnen signalen in deze lijst overlappen met signalen in de lijst van kinderen van 0 tot en met 4 jaar (bijlage 1).

De signalen die in deze lijst vermeld worden, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd.

A. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- Achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling;
- Schijnbare achterstand in verstandelijke ontwikkeling;
- Regressief gedrag;
- Niet zindelijk.

Relationele problemen

Ten opzichte van de ouders:

- totale onderwerping aan de wensen van de ouders;
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders;
- onverschilligheid ten opzichte van de ouders;
- kind is bang voor ouders;
- kind vertoont heel ander gedrag als ouders in de buurt zijn.

Relationele problemen

Ten opzichte van andere volwassenen:

- bevrozing bij lichamelijk contact;
- allemansvriend;
- lege blik in de ogen en vermijden van oogcontact;
- waakzaam, wantrouwend.

Relationele problemen

Ten opzichte van andere kinderen:

- speelt niet met andere kinderen;
- is niet geliefd bij andere kinderen;
- wantrouwend;
- terugtrekken in eigen fantasiewereld.

Gedragsproblemen

- Plotselinge gedragsverandering;
- Labiel, nerveus gespannen;
- Depressief;

- ▷ Angstig;
- ▷ Passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos;
- ▷ Agressief;
- ▷ Hyperactief;
- ▷ Destructief;
- ▷ Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel;
- ▷ Vermoeidheid, lusteloosheid;
- ▷ Niet huilen, niet lachen;
- ▷ Niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn;
- ▷ Schuld- en schaamtegevoelens;
- ▷ Zelf verwondend gedrag;
- ▷ Eetproblemen;
- ▷ Anorexia / boulimia;
- ▷ Slaapstoornissen;
- ▷ Bedplassen / broekpoepen.

B. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- ▷ Blauwe plekken;
- ▷ Krab-, bijt- of brandwonden;
- ▷ Botbreuken;
- ▷ Littekens.

Verzorgingsproblemen (specifiek voor verwaarlozing)

- ▷ Slechte hygiëne;
- ▷ Onvoldoende kleding;
- ▷ Onvoldoende geneeskundige en tandheeskundige zorg;
- ▷ Veel ongevallen door onvoldoende toezicht;
- ▷ Herhaalde ziekenhuisopnamen;
- ▷ Recidiverende ziekten door onvoldoende zorg;
- ▷ Traag herstel door onvoldoende zorg.

Overige medische signalen

- ▷ Ondervoeding;
- ▷ Achterblijven in lengtegroei;
- ▷ Psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn, etc.).

C. Kenmerken ouders / gezin

Ouder-kind relatiestoornis

- ▷ Ouder troost kind niet bij huilen;
- ▷ Ouder klaagt overmatig over het kind;
- ▷ Ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind;
- ▷ Ouder toont weinig belangstelling voor het kind.

Signalen ouder

- ▷ Geweld in eigen verleden;
- ▷ Apathisch en (schijnbaar) onverschillig;
- ▷ Onzeker, nerveus en gespannen;
- ▷ Onderkoeld brengen van eigen emoties;
- ▷ Negatief zelfbeeld;
- ▷ Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping');
- ▷ Afspraken niet nakomen;
- ▷ Kind opeens van kinderopvangorganisatie afhaken;
- ▷ Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen;
- ▷ Psychiatrische problemen;
- ▷ Verslaafd.

Gezinskenmerken

- ▷ 'Multi-probleem' gezin;
- ▷ Ouder die er alleen voorstaat;
- ▷ Regelmatig wisselende samenstelling van gezin;
- ▷ Isolement;
- ▷ Vaak verhuizen;
- ▷ Sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, et cetera;
- ▷ Veel ziekte in het gezin;
- ▷ Draaglast gezin gaat draagkracht te boven;
- ▷ Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen.

D. Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- ▷ Verwondingen aan genitaliën;
- ▷ Vaginale infecties en afscheiding;
- ▷ Jeuk bij vagina en/of anus;
- ▷ Problemen bij het plassen;
- ▷ Recidiverende urineweginfecties;
- ▷ Pijn in de bovenbenen;
- ▷ Pijn bij lopen en/of zitten;
- ▷ Seksueel overdraagbare ziekten.

Relationele problemen

- ▷ Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder.

Gedragsproblemen

Afwijkend seksueel gedrag:

- ▷ excessief en/of dwangmatig masturberen;
- ▷ angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact;
- ▷ niet leeftijdsadequaat seksueel spel;
- ▷ niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit;
- ▷ angst om zich uit te kleden;
- ▷ angst om op de rug te liggen;
- ▷ negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam;
- ▷ schrikken bij aangeraakt worden;
- ▷ houterige motoriek (onderlichaam 'op slot');
- ▷ geen plezier in bewegingsspel.

E. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- ▷ Agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder (sommige kinderen, met name jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan);
- ▷ Opstandigheid;
- ▷ Angst;
- ▷ Negatief zelfbeeld;
- ▷ Passiviteit en teruggetrokkenheid;
- ▷ Zichzelf beschuldigen;
- ▷ Verlegenheid.

Problemen in sociaal gedrag en competentie:

- ▷ wantrouwen ten aanzien van de omgeving;
- ▷ gebrek aan sociale vaardigheden.

F. Signalen die specifiek zijn voor Pediatric Condition Falsification (PCF) en Factitious Disorder by Proxy (FDP)

Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen, het toebrengen van verwondingen of infecties. PCF kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen overlijdt aan de gevolgen van PCF.

Pediatric Condition Falsification (PCF) is het hoofddeel van de diagnose bij het kind. Factitious Disorder by Proxy (FDP) is het andere deel dat betrekking heeft op het mishandelende gedrag en de intenties van ouders. In principe is dit een bewust proces dat na verloop van tijd overgaat in minder bewuste patronen. Het hoofdmotief is om aandacht en erkenning af te dwingen van artsen en andere professionals. De ouder doet dit voor zichzelf, in de rol van zeer goede ouder.

Hoe is PCF te herkennen:

- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld;
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen;
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden;
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek;
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en daar zelfs op aandringt;
- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen;
- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie;
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten;
- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis;
- Het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden;
- Vaak van arts wisselen.

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan PCF, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze ontlast worden van de zorg voor hun kind, terwijl PCF-moeders die zorg niet willen uitbesteden.

G. Signalen van kinderen die geconfronteerd zijn met seksueel grensoverschrijdend gedrag van een ander kind

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie 4) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind heeft angst voor een bepaald kind;
- Het kind is consequent boos op een ander kind;
- Het kind komt geschrokken, bang of verward terug nadat het met een ander kind of kinderen alleen is geweest;
- Het kind wil consequent niet spelen met een bepaald kind.

H. Signalen van kinderen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen naar andere kinderen

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie 4) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind creëert een soort isolement rond het kind (apart nemen, zich afzonderen van de groep);
- Het kind domineert of vertoont macht over een ander kind;
- Veelvuldige seksistische uitingen.

I. Kinderpornografie

Onder de term productie van kinderpornografie wordt verstaan: het vervaardigen van een afbeelding en/of het vastleggen op film, foto of iedere andere soort van informatiedrager van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragingen moeten ondergaan, plegen en/of dulden.

Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's;
- Angst voor opnamen met videoapparatuur.

Bijlage 5. Signalen die kunnen duiden op mogelijk geweld- of zedendelict door een collega

Wanneer een beroepskracht vermoedens heeft van een geweld- of zedendelict door een collega, is de beroepskracht verplicht dit te melden bij de houder.

Deze bijlage bestaat uit 2 delen:

1. Ongewenste omgangsvormen
2. Signalen die kunnen duiden op kindermishandeling gepleegd door een beroepskracht

Ongewenste omgangsvormen en deze signalen kunnen ook duiden op ander gedrag. Het is daarom belangrijk om ook de signalenlijsten (bijlage 1 en 2) te raadplegen om tot heldere onderbouwing te komen.

1. Ongewenste omgangsvormen

Een beroepskracht of Coördinator GOB kan een niet-pluis-gevoel hebben over het gedrag van een andere collega of gastouder. Deze zullen vaak te maken hebben met ongewenste omgangsvormen. Ongewenste omgangsvormen komen tot uiting in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag. Dit gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die hiermee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Onder ongewenste omgangsvormen worden handelingen verstaan van alle vormen van discriminatie, agressie, seksuele intimidatie, pesten en treiteren (hieronder beschreven) en ook combinaties van dit gedrag en andere vormen van ongewenst gedrag die in het verlengde liggen of overeen komen met het hieronder beschreven gedrag.

Seksuele intimidatie

Onder seksuele intimidatie wordt verstaan: ongewenste seksuele toenadering, verzoeken om seksuele gunsten of ander verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag.

Voorbeelden van verbale seksuele intimidatie:

- Aanspreekvormen: bijvoorbeeld Alexia verbasteren tot Asexia;
- Kinderen aanspreken met "Hé stoot!";
- Seksuele dubbelzinnigheden;
- Uitnodigen tot seksueel contact;
- Seksueel getinte grappen maken;
- Stoere verhalen over seksuele prestaties vertellen;
- Seksueel getinte opmerkingen maken over iemands uiterlijk.

Voorbeelden van fysieke seksuele intimidatie:

- Handtastelijkheden;
- Dwingen tot zoenen, knuffelen, strelen, geslachtsgemeenschap;
- Geslachtsdelen (laten) strelen of betasten boven of onder de kleding;
- Uitkleden.

Voorbeelden van non-verbale seksuele intimidatie:

- Staren, gluren, lonken;
- Iemand met de ogen uitkleden;
- Seksueel getinte cadeautjes geven;
- Confrontatie met kinderporno;
- Het kind (deels) ontbloot filmen of fotograferen;
- Het maken van obscene gebaren;
- Iemand seksueel geladen afbeeldingen, brieven geven of sturen.

Agressie en geweld

Er wordt gesproken van agressie en geweld als het kind psychisch en/of fysiek, verbaal of non-verbaal wordt lastiggevallen, bedreigd of aangevallen. Er zijn vier vormen van agressie en geweld:

1. Verbaal: schelden, schreeuwen, treiteren en beledigen
2. Non-verbaal: tegen iemand aandrukken, vasthouden, expres naar je toetrekken
3. Psychisch: lastig vallen, onder druk zetten, bedreigen met fysiek geweld en irriteren
4. Fysiek: schoppen, slaan, bijten, vastgrijpen en klemzetten

Discriminatie

Onder discriminatie wordt verstaan elke vorm van ongerechtvaardigd onderscheid, elke uitsluiting, beperking of voorkeur die ten doel heeft of tot gevolg kan hebben dat de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens in de werk- of studie-gerelateerde situatie teniet wordt gedaan of aangetast alsmede iedere uiting in woord, gebaar of geschrift. Hierbij is sprake van ontoelaatbare opvattingen over achterstelling van mensen, doelbewuste belediging of van grievend handelen jegens anderen op grond van diens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, seksuele geaardheid of op enige andere grond.

Pesten en treiteren

Onder pesten en treiteren wordt verstaan gedragingen waarbij sprake is van stelselmatig, gedurende een langere periode, psychisch of fysiek vernederen, kwetsen of anderszins lastigvallen van een persoon.

2. Signalen met betrekking tot seksueel misbruik door een beroepskracht
 - Sterke afhankelijkheid van een kind ten opzichte van een beroepskracht;
 - Beroepskracht creëert een soort isolement rond het kind (bijvoorbeeld apart nemen zonder dat daar een duidelijke aanleiding voor is of dat daar verslag van volgt);
 - Veelvuldige seksistische uitingen;
 - Gespannen sfeer in de voorziening;
 - Kind is bang, gespannen, wanneer specifieke beroepskracht dienst heeft of telkens wanneer het met de specifieke beroepskracht te maken heeft;
 - Extreem concurreren met kinderen/collega's om de aandacht van de verdachte beroepskracht.

Bijlage 6. Draaiboek

Er wordt geadviseerd dat Blosse een draaiboek opstelt als zich in de organisatie incidenten voordoen waarbij er vermoedens bestaan van een mogelijk geweld- of zedendelict door een collega of wanneer er sprake is van ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling. In dit draaiboek wordt vanaf het eerste moment van melding geregistreerd hoe men gehandeld heeft en wie men op welk tijdstip heeft geïnformeerd en waarover.

Een draaiboek bestaat uit een registratie van een aantal actiepunten:

- ▷ omschrijving incident;
- ▷ omschrijving van de maatregelen richting betrokken beroepskracht (non-actiefstelling)
- ▷ contact met politie;
- ▷ consultatie van deskundigen;
- ▷ de 'andere' ouders informeren;
- ▷ activiteiten met kinderen;
- ▷ omgaan met de pers;
- ▷ nieuwe meldingen;
- ▷ afronding;
- ▷ nazorg;
- ▷ opheffen crisissituatie.

Bijlage 7. Seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

Seksuele ontwikkeling van kinderen

Sensualiteit is het verkennen via de zintuigen. Bij uitstek iets wat jonge kinderen doen: in de mond stoppen, verkennen via de tast. Het verkennen van het lichaam van zichzelf en de ander via de tast, en de daarbij komende lustgevoelens. Dit klinkt onschuldig. Dat kan het ook zijn als het past in de ontwikkeling van dat kind en het andere kind als dat erbij betrokken is. Maar juist in de combinatie met een ander kan het fout gaan. Als er een groot leeftijdsverschil is tussen kinderen, zitten ze in verschillende ontwikkelingsfasen en hebben dus ook andere behoeftes.

Als twee kinderen van vier jaar samen doktertje spelen, doen ze dat omdat ze alle twee in dezelfde fase zitten: een fase waarin ze hun lichaam en gevoelens aan het ontdekken zijn. Een ouder kind, bijvoorbeeld van tien jaar dat met een kind van bijvoorbeeld vier jaar, doktertje speelt, scheelt in zijn seksuele ontwikkeling te veel jaar van het kind van vier. Een kind van tien jaar is die fase van ontdekking al lang voorbij. Hij is aan het begin van de puberteit en beleeft seksualiteit op een ander manier. 'Te ver gaan' is in dat geval dan seksueel grensoverschrijdend gedrag waarbij de oudste door zijn emotioneel en fysieke overwicht de ander tot handelingen aanzet waar hij niet kan weigeren en/of waar de ander niet aan toe is. Bovendien kan er bij zo'n leeftijdsverschil ook sprake zijn van manipulatie waarbij de ander wordt gedwongen iets te doen wat hij niet wil.

Terminologie en definitie

Bij seksueel grensoverschrijdend gedrag gaat het om seksueel gerichte aandacht tot uiting komend in non-verbaal, verbaal of fysiek gedrag, dat zowel opzettelijk als niet opzettelijk kan zijn. De gedragingen worden door het kind die ze ondergaat, als ongewenst ervaren. Meestal is er sprake van machtsongelijkheid tussen de kinderen. Degene die het ondergaat bepaalt of het gedrag ongewenst is. Dit kan van kind tot kind verschillend zijn. Bij seksuele intimidatie is er sprake van gedrag dat gekenmerkt wordt door eenzijdigheid, ongewenstheid of dwang.

Wanneer is seksueel gedrag grensoverschrijdend?

Bij het signaleren van grensoverschrijdend seksueel gedrag is het belangrijk dat de beroepskracht vertrouwt op zijn intuïtie, op zijn gevoel: *'wat is dit raar/ wat is er met dit kind aan de hand?'* Hierbij kunnen de signalenlijsten (bijlage 1 en 2) en de observatielijst (bijlage 4) als hulpmiddel dienen om deze signalen in kaart te brengen. Het is belangrijk zorgvuldig het kind te observeren en na te gaan: *'waarom vind ik dit, wat zie ik nog meer bij dit kind?'* Een volgende essentiële stap is het bespreken van deze signalen met een collega, leidinggevende of aandachtsfunctionaris.

Er zijn drie criteria op basis waarvan je kan bepalen of seksueel gedrag grensoverschrijdend is. Als aan één van deze criteria niet voldaan is, is er mogelijk sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Deze criteria zijn:

- Criterium 1: toestemming
- Criterium 2: vrijwilligheid
- Criterium 3: gelijkwaardigheid

Criterium 1: toestemming

Om van een gezond seksueel contact te kunnen spreken, moeten beide partijen daar toestemming voor hebben gegeven. Maar om toestemming te kunnen geven, moet men oud, wijs of geïnformeerd genoeg zijn om in te kunnen schatten:

- wat er precies gaat of kan gebeuren;
- wat de consequenties kunnen zijn;
- of het gebruikelijk is binnen een bepaalde groep of in de gegeven situatie.

Toestemmen houdt bovendien meer in dan ja-knikken op een simpel verzoek en mag niet verward worden met geen verzet plegen.

Ondanks het feit dat seksuele spelletjes of het verkennen van het lichaam door kinderen bij kinderen ook bij de gewone seksuele ontwikkeling horen, zijn er ook grenzen bij (seksueel getinte) spelletjes

tussen kinderen onderling. Voor alle leeftijden geldt dat alle lichamelijke spelletjes waarbij kinderen elkaar pijn doen, te ver gaan.

Criterium 2: vrijwilligheid

Een gezond seksueel contact gebeurt altijd op vrijwillige basis. Er mag geen sprake zijn van dwang, geweld, manipulatie, dreiging of groepsdruk.

Criterium 3: gelijkwaardigheid.

Om van een gezond seksueel contact te kunnen spreken, moet er een gelijkwaardige relatie bestaan tussen de betrokkenen. Dit betekent dat er een zeker evenwicht moet zijn tussen beide partijen op het gebied van onder meer leeftijd, kennis, intelligentie, aanzien, macht, levenservaring, maturiteit, status.

Andere criteria

Er zijn nog enkele andere criteria op basis waarvan je kan bepalen of seksueel (getint) gedrag grensoverschrijdend is. Zo is er bijvoorbeeld sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag als het seksueel gedrag niet aangepast is aan de context of als het gedrag van weinig zelfrespect getuigt.

Voorbeelden: een kind dat in het openbaar zijn penis toont of masturbeert.

Om het seksueel gedrag van kinderen te beoordelen is er nog een ander criterium. Dat is de vraag of het gedrag aangepast is aan de leeftijd of de ontwikkelingsfase. Is dat niet het geval, dan is er sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Voorbeelden:

- Een 8-jarige die naar porno zoekt op het internet.
- Een 10-jarige die geslachtsgemeenschap heeft met een 12-jarige.